

Največji kapital

Smo ljudje

Predsednik vlade Borut Pahor

**JELKA ZUPANIČ
MATIJA STEPIŠNIK**

Malo je zamujal, srečanje s sindikati javnega sektorja se je zavleklo. Jedel ta dan še ni, četudi je 14. ura že odbila. In režiser Dušan Jovanović je imel prav. Pahor se res kar naprej smehlja. Takšen je, pravi: "Moj nasmešek je iskren. Ko se soočam s težavami in sem odgovoren za njihovo reševanje, poskušam videti stvari s svetlejši strani."

Je bil pogovor s sindikati uspešen?

"Zadovoljen sem, presegel je moja pričakovanja. Če bi malo pretiraval, bi lahko rekel, da smo se sporazumeli, da so bile okoliščine, v katerih je bila kolektivna pogodba sklenjena, bistveno ugodnejše od okoliščin, v katerih naj bi jo uresničili, in da to zahteva njeno spremembo."

Prihodnje leto bo tako težko, da bomo vsak na svojem položaju ohranjali zaupanje samo, če bomo verodostojni

Vendar ne takoj?

"Takoj po novem letu bomo začeli pripravljati vladna izhodišča, ki jih bomo ponudili sindikatom, pogajanja bi se lahko začela konec februarja."

Samo pogajanja o odpravljanju plačnih nesorazmerij?

"Ustanovili bi še posebno skupino strokovnjakov, ki bi pripravila načrt modernizacije javnega sektorja."

Ste človek, ki najprej prisluhne. Zakaj ste tokrat še pred pogovorom javno žugali z zamrznitvijo reforme plačnega sistema?

"Zdaj moramo vsi skupaj izkazati dolžno skrb do razmer, ki nas čakajo v prihodnjem letu. Te razmere bodo milo rečeno zelo zahtevne. Paziti bo treba, da bodo vsi zaposleni enakovredno prenašali bremena finančne in gospodarske negotovosti. Če za zaposlene v javnem sektorju velja, da je za njih nevarnost izgube delovnega mesta bistveno manjša, potem je treba to upoštevati tudi pri rasti njihovih plač v primerjavi z rastjo plač v realnem sektorju, kjer je izguba delovnega mesta bolj verjetna. Prihodnje leto bodo torej morali biti v obeh sektorjih sklenjeni dogovori, ki bodo na tovrstno pošten način obravnavali zaposlene v obeh primerih."

Kako ste sindikate prepričali o tem?

"Če sedaj ne bi bil sklenjen dogovor o spremembi pogodbe, je obstajala realna nevarnost, da bi stopnja rasti plač v javnem sektorju presegala razumno razmerje v odnosu do rasti plač v realnem sektorju. Ker pa je varnost zaposlitve v javnem sektorju večja, ni težko priti do spoznanja, da je sprememba te kolektivne pogodbe neizogibna. Sicer pa ne gre le za poglavja o odpravljanju plačnih nesorazmerij, ampak tudi za vse drugo, za regres, dinamiko plač in ostalo. Zdaj se ponuja možnost, da pridemo o vsem tem do 'fer' dogovora. Popolnoma jasno pa je, da bo to zahtevalo izjemno veliko potrpežljivosti. Pa tudi veliko modrosti. Razmere so resne."

Nas strašite?

"Nikakor ne, moramo pa biti realni. Gospodarska kondicija štirih najpomembnejših trgovinskih partneric Slovenije, Nemčije, Francije, Italije in Avstrije, je slaba in se še slabša, napovedi za njihovo okrevanje so še vedno zelo slabe. Ta slaba kondicija partneric se bo prenašala tudi v slovensko gospodarstvo in zato morajo biti napovedi okoliščin pri nas v prihodnjem letu skrb vzbujajoče, ne pa strah vzbujajoče."

To niso zadnji ukrepi

Socialni partnerji in strateški gospodarski forum so vlado pred sprejetjem paketa prepričali, da je pravi ukrep

subvencioniranje skrajšanega delovnega časa.

"Na izbiro smo imeli ukrep, ki bi pomagal delovno intenzivnim panogam, in ukrep, ki bi pomagal kapitalsko intenzivnim, presežno množico med obema smo videli v pomoči izvoznikom. Odločitev za pomoč podjetjem, ki se bodo znašla v težavah zaradi finančne in gospodarske krize, sicer pa verjetno ne bi zašla v težave, je ukrep, ki pomaga prav pretežnim izvoznikom. Ta delovna mesta bi radi ohranili, ker upravičeno upamo, da se bo sčasoma kriza prevesila v gospodarsko rast, takrat pa bodo ta delovna mesta zelo pomembna. Zato smo se odločili za subvencioniranje. To je sistemski ukrep, zelo selektiven in ciljen."

Je bil občutek, da so ga izbrali partnerji, napačen?

"Po tem ukrepu ni posegla samo Slovenija in tudi zaradi tega in drugih ukrepov nas imajo ta hip v Evropi za najjužnejšo skandinavsko državo, kar se mi zdi simpatična pripomba. V resnici so za nas delovna mesta zelo pomembna."

Ko bo dobila subvencijo Mura, bodo spet poskočili profesorji ekonomije, ki...

"Oprostite, za subvencijo je treba izpolniti pogoje. Ko danes presojava svojo odločitev, ocenjujemo, da smo se odločili prav."

Tudi gospodarski minister?

"S temi ukrepi poskušamo razbremeniti gospodarstvo, zato je bil ukrep zanj sprejemljiv. Izračuni so namreč pokazali, da ukrepi, ki bi znižali prispevke ali pa prinesli dodatne davčne olajšave, niso tako ciljni, kot se zdi na prvi pogled, in tudi ne tako finančno vzdržni in privlačni. Pri končni odločitvi je imel pomembno besedo tudi minister Svetlik, ki se je osebno zavzel za ta pristop. Strinjanje vodje krizne skupine Gasparija in nenasprotovanje ministra za gospodarstvo je pripeljalo do skupne odločitve. Vendar to niso zadnji ukrepi. Pripravljamo že nove."

Lahko poveste kakšne?

"Ne še. Sicer pa sproti sprejemamo še druge odločitve. Ministri smo si znižali plače."

No, začeli ste z najvišjimi možnimi.

"In jih tudi znižali. Znižali smo tudi plače državnim sekretarjem, zamrznili plače direktorjem javnih zavodov, kar ni samo simbolni, ampak tudi stvarni ukrep s finančnimi posledicami. S tem smo simbolno sporočili, da mora tudi politična in gospodarska elita v času gospodarske in finančne negotovosti pokazati solidarnost z drugimi skupinami in sloji prebivalstva."

Zakaj ste si v začetku ministri določili najvišje možne plače?

"Ko so me tedaj vprašali za odločitev, sem rekel, naj ostane tako, kot je bilo. In rečeno mi je bilo, da je bilo prej tako, nisem pa

zahajal v podrobnosti. Ko sem se zdaj pozanimal, ali lahko vladi predlagam znižanje plač, in so mi odgovorili, da je to moja odločitev, sem jo takoj predlagal.“

Prehitel vas je prvi mož Gorenja Franjo Bobinac?

“Ni me prehitel, ker sem jaz sprejel odločitev, da bom sam plačeval svojo lastno reprezentanco. Ko si bosta natočila gorenjski šampanjec (ustekleničeno vodo, op. p.), vedita, da ga plačam jaz, ampak z veseljem. Ta mesec bom plačal za reprezentanco 1050,19 evra, pri čemer račun za kosilo z visokimi predstavniki ruske ambasade še ni upoštevan.“

Z vsem tem želite dajati zgled. Toda v časih, ko imajo podjetja z bančnimi posojili težave, so si v največjih dveh bankah, v katerih je delni lastnik država, izplačali trinajsto plačo oziroma božičnico. Se kaj pogovarjate z bankirji?

“Zadnjič sem vprašal gospoda Sibila Silvana, kako ocenjuje koristnost srečanja vlade s predstavniki bank. In tukaj so, tako kot v vseh drugih državah, tudi pri nas različna mnenja o tem, kako bi bilo tako srečanje razumljeno. Možnost, da bi se z njimi sestali, še vedno obstaja, vendar je treba dvakrat premisliti, preden bomo sprejeli dokončno odločitev, da ne bi nastal napačen vtis.“

Pa vidijo, da ste si začeli zniževati plače, stroške reprezentance?

“Mislim, da se bo to z eno zamudo zelo kmalu poznalo tudi drugje. Prihodnje leto bo tako težko, da bomo kot odgovorni vsak na svojem položaju ohranjali zaupanje samo, če bomo verodostojni. Če naši socialni partnerji, zaposleni in širša javnost v nas ne bodo prepoznali iskrenosti naših ravnanj - tukaj mislim tudi na plačevanje reprezentance, na znižanje plačnega razreda, na kleščanje drugih ugodnosti in udobnosti, ki niso bistvene za naše delo - potem ne bodo verjeli, da je treba v času gospodarske negotovosti sprejeti kakšen nepopularen ukrep, ki ga v času konjunkture ne bi sprejeli.“

Če bodo v vas prepoznali iskrenost ...

“Pa bodo verjeli. Zaupanje je za reševanje kriznih situacij ključno. Zato mislim, da bodo tudi vodstva bank in uprav podjetij v večinski državni lasti z zamikom, pa vendarle, ravnala ustrezno. Kot ste omenili, so ponekod v zasebnem sektorju to že storili. Da živimo res

v spremenjenem svetu, ne priča samo dejstvo, da je bil izvoljen za predsednika ZDA Obama, ampak tudi dejstvo, da njegov predhodnik zapušča Belo hišo kot socialist. Ameriška država zdaj subvencionira realni sektor, da bi lažje premagoval krizo. Vloga države je postala v srcu liberalnega sveta nepogrešljiv instrument premagovanja krize. In Ecofin je pred mesecem dni spregovoril o družbeni odgovornosti vodstev podjetij. Kdaj pa je Ecofin govoril o tem? Jaz se ne spomnim. Sedaj o tem govorijo odkrito.“

Povejo še, da lahko kaj rečejo tudi o prodajah nacionalno pomembnih podjetij a la Mercator pri nas, mi pa ne rečemo.

“Ne, ne, mi rečemo. Povedal sem, da pričakujemo od nadzornih svetov, v delo katerih se ne bomo mešali ne jaz ne vlada, da opravijo svoje delo. Da pogledajo, ali uprave opravljajo svoje delo, in da uprave, ki ga opravljajo dobro, pri tem še vzpodbujajo oziroma jih po potrebi tudi spremenijo, če niso kos zgodovinskim izzivom. Večji avtonomiji nadzornih svetov in uprav podjetij v večinski državni lasti, kot je bila, in zagotavljam, da tudi bo, bo sledila tudi večja odgovornost, saj ob slabih in napačnih odločitvah zanje tudi premoženjsko odgovarjajo. Za ugotavljanje tega pa ni poklicana vlada, ampak pristojne ustanove pravne države.“

Je to slovo od filozofije vladanja s prepovedmi?

“Vse moje ravnanje v zadnjem mesecu dni vodi k večji avtonomiji in s tem k večji odgovornosti.“

Zakaj se zdi, da to tisti, ki naj bi odgovarjali, spet razumejo kot prepoved?

“Zgodba se začne z večjo avtonomijo in z manj inštrukcijami ter z manj političnega vtikanja v zadeve in se konča z odgovornostjo tistih, ki bodo te svobode deležni.“

Je to novi kapitalizem, etični kapitalizem, Pahorjev kapitalizem, novi socializem? Kaj je to?

“Priča smo nečemu, kar svojega imena še nima. Toda Slovenija si ne more privoščiti, da bi čakala na to, da bo sodobni svet oblikoval intelektualno refleksijo tega, čemur smo priča, in da bi recepte, ki jih bo zaradi te refleksije oblikoval, sprejemala nekritično. Tudi mi moramo sesti na tok intelektualnega vrenja, ki skuša razumeti, kaj se dogaja, da bi sami

definirali tudi nekatere recepte za premagovanje krize.“

Jih že definiramo?

“Ta intelektualna ambicija se že začena zgoščati tudi v Sloveniji. Dogaja se nekaj, kar bi lahko pomenilo novo družbeno paradigmo, in mislim, da smo zelo blizu temu, da tako diagnozo postavimo.“

Ne posegam v pravico do stališča

Če se vrnemo k nadzornikom, bo država od novih zahtevala, da odprejo omare in pogledajo, kaj so počeli predhodniki?

“To bo verjetno storil vsak odgovorni gospodar, če bo presodil, da je nujno. Mi smo se odločili za kadrovske akreditacijski svet zato, da bo vmesnik med vedno prisotno željo zlasti koalicijskih strank, da poskušajo vplivati na vlado pri njenih kadrovske odločitvah, in željo vlade, da bi nadzorni sveti opravili svojo vlogo.“

Churchil je rekel, če nočes sprememb, ustanovi komisijo.

“To ni komisija. Je vmesnik, ki postavlja oviro političnemu apetitu strank po kadrovske vplivanju na vlado.“

Zakaj bi se ljudje svetu raje javljali na razpise?

“Naloga sveta ni samo, da upošteva prispelne predloge. Po lastni presoji lahko predlaga tudi tiste, ki se niso javili.“

Ni jih malo, ki znajo, pa zaradi slabih izkušenj raje ostajajo v ozadju.

“Nič novega se ne zgodi samo od sebe. Smo v času, ko se nova praksa lomi s staro. In ne morem reči, da je nova že zmagala. Ta akreditacijski svet je prispevek k novemu, za razumevanje naših potez pa naj povem, da si želimo, da pridejo najboljši med najboljšimi na položaje, ki kličejo po najboljših.“

Pometli bi s političnim kadrovanjem. Zakaj bi vam uspelo, kar ni uspelo devetim vladam pred vami?

“Če mi ne bo uspelo to, kakšnega presežka v našem delu niti ne bo. Tudi druge vlade so bile uspešne v ekonomski, socialni, dohodkovni in v drugih politikah, presežka pa niso dale. Moja ambicija je, da bi ta vlada kot svoj presežek vzpostavila pogoje, v katerih lahko vsakdo ne glede na politično lojalnost do konca razvije svoje talente. To se

“
Smo v času,
ko se nova praksa
lomi s staro

mi zdi za majhno skupnost, kakršna je Slovenija, bistveno. Človeški resurs je najpomembnejši resurs, ki ga ta država ima. Vse drugo je treba upoštevati, tako lego države, naravno in kulturno bogastvo in dediščino, naša primerjalna prednost pa je človeški kapital.“

SDS je, sodeč po sestavi kadrovske akreditacijskega sveta, dejal, da je prevzel kadrovanje v državi Forum 21.

“Ne posegam v pravico do stališča. Če bi bilo relevantno, bi ga upošteval.“

Ne skrivate pa, da se ljudje oglašajo z željami in dobrohotnimi nasveti. Se kaj oglašata podpornika trojčka Kučan in Jankovič?

“Nič bolj kot običajno.“

Kaj pa direktorji?

“Od tistega petka naprej, ko sem sporočil, da naj nadzorni sveti opravljajo svoje delo po svoji vesti, pritiskov na ta kabinet, pa ne le pritiskov direktorjev, ni več.“

Povejte na primerih, kje morate obvladovati “plenilski nagon”, kje disciplinirati koalicijske partnerje in lastno stranko.

“Imena niso bistvena. Pomembno je, da nova praksa prevladala nad staro. S tem bodo postavljeni novi standardi, ki jih vsaka naslednja oblast brez hudega odpora, tudi javnosti, ne bo mogla nižati. Uspeva nam vse bolj. To je proces spreminjanja politične kulture, mentalitete, ki bo še trajal. Mi smo družbeni dogovor razširili na številne skupine, vplivne gospodarstvenike, ljudi iz civilne družbe, in to je zagotovilo, da so spremembe možne. Moja naloga v tem trenutku je, da poslušam vse mogoče ljudi, moja odgovornost je, da najdem sogovornike, ki znajo več od mene. Le tako lahko sprejemamo najboljše odločitve.“

Tudi pri rebalansu proračuna se bo pokazalo, kateri stranki je uspelo zlobirati več.

“Rebalans je neizogiben. Dogovorili smo se, da bi proračun upošteval programske prioritete vlade in da bi bil uravnotežen. To pa pomeni, da bodo eni proračunski porabniki dobili bistveno več ali manj, kot bi dobili z linearnim povečanjem ali zmanjšanjem proračuna. Vzpodbujati bo treba znanost in tehnologijo ter tvegati z investicijami, ki niso nikoli privlačne za nobeno vlado, saj je njihova izvedba daljša od mandata. Ali smo se odločili prav,

(Robert Balen)

“

Rebalans
je neizogiben

“

se ne bo pokazalo v štirih letih. Za to ne bomo nagrajeni, sem pa prepričan, da bomo ravnali prav.“

Ste z imenovanjem Dimitrija Rupla za svetovalca za zunanjo politiko šahirali, se šli taktično igro s predsednikom Türkom?

“Nisem šahiral. Z njim sem dobil sodelavca, ki ima več izkušenj, ki tudi zna več. Odkar sem v politiki, se poglobljeno ukvarjam z zunanjo politiko, kar nekaj izkušenj imam, poklicno prihajam iz te sfere. Naj bi torej imenoval na to mesto kakšnega anonimnega gospoda ali damo, da bi bil mir? Ne! Če sem hotel dobiti nekoga, ki mi lahko pove kaj novega, sem potreboval posameznika, ki bo prinesel presežno vrednost. In v tem smislu je dr. Rupel nekaj posebnega.“

Gotovo je šlo tudi za (samo)dokazovanje, za načrtno kljubovanje, zadovoljevanje političnega ega, da se preseka teorije o tem, da niste avtonomni, da si ne upate. Rupel je v Reporterju dejal, da so vas želeli disciplinirati takoj, v uvodu v mandat.

“Lahko bi mi laskalo, da mi pripisujejo takšno jasnovidnost, a je resnica bolj preprosta. Predsednik republike je novi vladi prek Radia Slovenija sporočil, da nekaterih veleposlanikov ne bo postavil, tudi če bi izpolnjevali pogoje, ker ne uživajo njegovega zaupanja. Takrat se je odprla priložnost. V hipu sem moral premisliti, kaj narediti z edinim kandidatom, ki ni bil zaslišan pred odborom za zunanjo politiko, ne da bi pri tem odprl celo paleto političnih in pravnih problemov, ki bi sprožili nove konflikte med političnim igralci, tudi spor med vlado in uradom predsednika.“

Režiser Dušan Jovanovič je dejal, da ste s prvimi potezami skočili čez plot, preden ste prišli z medenih tednov, Spomenka Hribar pa, da ste ravnali celo avtokratsko. Ocene so, da ste zapravili simbolni kapital napovedanih sprememb.

“Zame je razumljivo, da običajni ljudje, ki se s politiko ne ukvarjajo, ne razumejo razlike med uradnikom in političnim funkcionarjem, članom politično oblikovane ekipe. Ljudje, o katerih govorite, pa so preveč pomembni, da je ne bi opazili. Še več: morajo jo opaziti! Če nekdo reče, da Rupel zaradi svoje politične kontroverznosti iz preteklosti ne more opravljati uradniške funkcije, se zavzema za lustracijo. Kar se tiče mojih

ravnanj, se niso v ničemer spremenila. Nešteto sem dejal, da ne bom nikogar izključeval zaradi tega, ker je angažiran v politično konkurenčni opciji, ker se z njim v vsem ne strinjam, če ocenim, da lahko njegov talent koristi državi. Da, nekateri so presenečeni, a sodelavci, ki so razumeli, da z zavezami pred volitvami mislim resno, s tem nimajo težav.“

Sanaderja sem povabil na pogovor decembra

Zakaj blokada Hrvaške na poti v EU ravno zdaj?

“Bila je že oktobra.“

Hočem reči, da so bili sporni papirju na mizi v Bruslju že skoraj leto.

“Že prejšnja vlada je sprejela odločitve, ki niso bile nič drugačne od naših. Zakaj? Ker se okoliščine niso spremenile. Janševa vlada je prižgala oktobra rdečo luč za ista poglavja. Iz Hrvaške ni bilo nobenega odziva. Bruselj je sporočil le, da pričakuje več ‘fleksibilnosti’ od nove vlade. Z izmenjavo pisem med svetom EU in Hrvaško nismo dosegli dogovora, ki bi bil za nas zadovoljiv s stališča nacionalnih interesov.“

Koliko Ruplovih telefonskih števil ste uporabili, ko ste Evropo in Bruselj prepričevali o razlogih za blokado Hrvaške?

“Precej.“

Konkretno, koga je, ste ali sta poklicala?

“Morate razumeti, da nekaterih stvari ne bom povedal, ker bi vplivale na uspešnost našega dela.“

Se vendarle obeta sestanek s Sanaderjem?

“Na pogovor sem ga povabil 17. decembra. Čas neusmiljeno teče. Ko sem izrekel te besede v Bruslju, so bile preslišane. Bliža se nova medvladna konferenca, ki bo bržkone konec februarja ali v začetku marca pod češkim predsedstvom. Žal mi je, da se zadnji dnevi in tedni niso porabili za to, da diplomacija in politika končata delo, ki ga prej, tudi zaradi časovne stiske, nista mogli pod francoskim predsedstvom. Naše stališče ostaja jasno: dokumenti, ki so nastali po 25. juniju 1991 in so poslani Evropski komisiji, ne morejo prejudicirati meje. Niti v pogajanjih s komisijo niti z morebitno tretjo stranjo.“

Hrvaška se je začela z EU pogajati 2005. Zakaj Bruslju pred decem-

brom 2008 nismo zmogli jasno razložiti, kaj je naš nacionalni interes?

“O ravnanju prejšnje vlade sicer ne morem govoriti, a je dejstvo, da je tudi ona ves čas opozarjala na ta problem, a je bila preslišana. Tudi javnost je ta problem podcenjevala. V času po volitvah sva se z Janšo večkrat pogovarjala o tem, na inavguralnem nastopu v parlamentu sem povedal, da podpiramo odločitev prejšnje vlade o blokadi. Nihče ni reagiral. Le z Janšo sva vedela, kako so ti problemi pomembni in vredni vse pozornosti. V zadnjih treh tednih smo dokončali dokumentacijo, ki je bila v fragmentih že narejena. Ko smo ocenili, da bomo deležni drugačnega odziva, četudi je šlo za enako stališče kot pred tremi meseci, smo se pripravili. Dokumentacija o primerih prejedev meje je prevedena v druge jezike, poslana je vsem našim diplomatskim predstavništvom, poslana bo kot pismo voditeljem vlad.“

Saj praviva, Bruselj bi bilo treba pripraviti in informirati pred blokado, ne tik pred njo in po njej.

“Bruselj sam ni želel ali hotel tem vprašanju posvečati pozornosti. Tudi ob mojem obisku in pogovorih s Solano, Barrossom, Rehnom. Očitno so mislili, da bo Slovenija popustila že ob manjšem pritisku z evropske strani. In drugič, več informacij niso želeli, ker so mislili, da se bo vprašanje rešilo samo po sebi. Šele zdaj so dojemljivi za vsako informacijo.“

Ker politika ni sposobna rešiti problema, je odprta pot nacionalizmu, populizmu, retoriki ulice.

“Ne strinjam se. To bi se zgodilo, če ne bi ravnali, kot smo. Ker bi odbora za evropske in zunanje zadeve, nato pa tudi državni zbor želeli vedeti, zakaj je vlada spremenila odločitev o zapiranju in odpiranju poglavij s Hrvaško, če pa se niso spremenile okoliščine. Srd, nezaupanje do naših ravnanj bi pripeljalo do tega, da ne bi dobili politične večine za ratifikacijo pridružitve Hrvaške Natu, kar se bo zdaj v januarju po moji oceni zgodilo. Prišlo bi do pobude za referendum, ta pa bi zastupil odnose med državama do akutne točke. Če bi pogledali Hrvaški skozi prste, češ, osredotočamo se na gospodarsko krizo, bi nastopila kriza zunanje politike par excellence.“